

Regeringens proposition

1975/76: 161

om bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning samt till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.;

beslutad den 19 februari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BERTIL ZACHRISSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en höjning av statsbidraget till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) från 1 936 000 kr. till 2 321 000 kr. Vidare föreslås nya riktlinjer för bidragen till nykterhetsorganisationer m. fl. Organisationerna kommer enligt propositionens förslag i huvudsak själva att avgöra hur bidragen skall fördelas mellan dem. Stödet till berörda organisationer föreslås bli 6 milj. kr.

UTBILDNINGEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-02-19

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Petersson

Föredragande: statsrådet Zachrisson

Proposition om bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning samt till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.

1 Inledning

I proposition 1975/76: 100 (bil. 10 s. 113—114) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1976/77 preliminärt beräkna till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning ett reservationsanslag av 1 936 000 kr. och till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. ett reservationsanslag av 3 242 000 kr.

Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

2 Nuvarande förhållanden

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har som sin främsta uppgift att främja saklig upplysning om verkningar på individ och samhälle av alkohol- och narkotikabruk och därmed sammanhängande frågor.

CAN spelar en central roll i den alkohol- och narkotikaupplysning som bedrivs av frivilliga organisationer, i grundskolan och andra utbildningsanstalter samt inom andra speciella målgrupper. Förbundet förmedlar bl. a. expertmedverkan i alkohol- och narkotikafrågor vid arrangemang inom olika organisationer, institutioner och militära förband samt svarar för vissa kostnader för denna verksamhet. Förbundet har

fortlöpande kontakter med svensk och utländsk forskning på alkohol- och narkotikaområdet. CAN har härigenom möjlighet att tillföra upplysningsarbetet nya rön och erfarenheter genom den kurs- och konferensverksamhet som förbundet bedriver samt i det informationsmaterial som framställs. CAN har vidare ett omfattande bibliotek som betjänar såväl forskare som övriga med intresse för alkohol- och narkotikafrågor. Centralförbundet ger ut tidskriften Alkohol och narkotika.

Till CAN är 35 olika organisationer anslutna däribland LO, TCO och Sveriges riksidsrottsförbund. Verksamheten leds av en styrelse som består av tolv ledamöter. Regeringen utser en ledamot, tillika ordförande, skolöverstyrelsen (SÖ) fem ledamöter samt förbundets ombudsförsamling sex ledamöter. Kostnaderna för förbundets verksamhet täcks i huvudsak genom det statliga bidraget. Verksamheten står under tillsyn av SÖ som också betalar ut statsbidraget.

Det statliga bidraget till CAN uppgår innevarande budgetår till 1 936 000 kr.

SÖ föreslår att anslaget till centralförbundet höjs med 589 000 kr. för budgetåret 1976/77. Av beloppet beräknas 289 000 kr. vara kompensation för beräknade automatiska kostnadsökningar och 300 000 kr. för viss utvidgad verksamhet.

Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. utgår i enlighet med de grunder som angetts i prop. 1954:155 (SäU 1954: 5, rskr 1954: 314) angående bl. a. undervisning och upplysning i alkoholfrågan. Till tolv enskilda organisationer utgår grundbidrag med belopp, som står i viss relation till organisationens medlemsantal. Till fyra samarbetsorgan utgår grundbidrag med fixerade belopp.

Vidare fördelas speciella bidrag till olika former av upplysnings- och propagandaverksamhet. Dessa bidrag fördelas av SÖ efter ansökan i varje särskilt fall. Budgetåret 1975/76 har 21 enskilda organisationer och samarbetsorgan erhållit speciella bidrag. I regel utgår bidrag med högst hälften av kostnaderna för den planerade verksamheten.

Bidrag utgår vidare för anställande, på heltid eller deltid, av instruktörer för upplysning i alkoholfrågan i de sammanslutningar och med de belopp som SÖ bestämmer. Innevarande budgetår utgår 33 instruktörsbidrag till 22 organisationer. Fem av dessa bidrag förmedlas genom CAN till andra organisationer än nykterhetsorganisationer.

Ur anslaget utgår även bidrag till internationella byrån för alkohol- och narkotikafrågor i Lausanne och till organisationskostnader för Riksförbundet mot alkoholmissbruk. Dessutom fördelar SÖ bidrag för nykterhetsfrämjande verksamhet samt bidrag till upplysningsverksamhet i alkoholfrågan inom ungdomsorganisationerna. Bidrag har under budgetåret 1975/76 utgått till 17 olika ungdomsorganisationer.

Budgetåret 1975/76 har anslaget fördelats på olika ändamål på följande sätt.

1. Grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl.	1 001 000
2. Speciella bidrag	900 000
3. Bidrag till instruktörer för upplysning i alkoholfrågan	871 000
4. Bidrag till internationella byrån i Lausanne	9 000
5. Till SÖ:s disposition för nykterhetsfrämjande verksamhet	26 000
6. Bidrag till Riksförbundet mot alkoholmissbruk	35 000
7. Bidrag till upplysningsverksamhet i alkoholfrågan inom ungdomsorganisationerna	400 000
	3 242 000

SÖ föreslår en ökning av anslaget med 577 000 kr. huvudsakligen för att kunna höja beloppen för grundbidrag och instruktörsbidrag.

3 Föredraganden

3.1 Bidrag till Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Enligt regeringens beslut den 12 februari 1976 har en beredningsgrupp tillsatts med uppgift att, på grundval av alkoholpolitiska utredningens (APU) slutbetänkande (SOU 1974: 91) Alkoholpolitik och remissyttranden häröver från i första hand socialpolitiska utgångspunkter, redovisa ett samlat underlag för regeringens ställningstagande till de alkoholpolitiska frågorna. I avvaktan på resultatet av detta arbete, som om möjligt skall vara klart före årets utgång, är jag inte beredd att förorda några ändringar i fråga om bidragsgivningen till Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Skolöverstyrelsen skall kvarstå som tillsynsmyndighet för CAN.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör bidraget till förbundet räknas upp med 350 000 kr.

Under anslaget Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. är innevarande budgetår avsatt 9 000 kr. för bidrag till internationella byrån i Lausanne och 26 000 kr. för nykterhetsfrämjande verksamhet. Medel för dessa ändamål bör fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Bidrag till Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Det bör således ankomma på CAN att fortsättningsvis svara för bidraget till internationella byrån i Lausanne.

3.2 Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.

Bestämmelserna för de statliga bidragen till nykterhetsorganisationer m. m. har i huvudsak varit oförändrade sedan de infördes år 1954. Jag finner det angeläget att föreslå en väsentlig ökning av de bidrag som utgår till dessa organisationer. I samband därmed bör reglerna för bidragsgivningen ändras.

Tillsammans med övriga folkrörelser utgör nykterhetsorganisationerna en väsentlig del av fritids- och kulturlivet. Socialt och ungdomspolitiskt har nykterhetsorganisationernas arbete varit banbrytande och de

utgör ett viktigt kraftfält för idédebatten när det gäller samhällets alkoholpolitiska insatser.

Formerna för relationerna mellan samhället och folkrörelserna har under senare år diskuterats i olika sammanhang. Jag vill här erinra om att regeringen bl. a. inbjudit företrädare för folkrörelserna till överläggningar i skilda frågor. Under år 1975 inrättades också en särskild folkrörelseenhet inom kommundepartementet.

Synen på organisationslivet och på folkrörelsernas betydelse för samhället har förändrats under senare år. Att låta föreningslivet i fria former lösa viktiga uppgifter har en lång tradition i svenskt samhällsarbete. Detta förhållande utgör också ett viktigt inslag i den svenska demokratin. I organisationsarbetet ges människor möjligheter till personlig utveckling och socialt engagemang. Organisationerna har också stora möjligheter att nå eftersatta grupper.

Denna grundsyn som bl. a. uttrycktes i prop. 1974: 28 om den statliga kulturpolitiken har påverkat formerna och villkoren för samhällets bidragsgivning till organisationerna. Strävan har därvid främst varit att uppnå större enkelhet och att ge organisationerna själva huvudansvaret för fördelningen. Här kan erinras om att det statliga organisationsstödet till idrotten fördelas av riksidrottsstyrelsen som i denna del av sin verksamhet fungerar i myndighets ställe. Bidragen till trossamfund, som utgår enligt förordningen (SFS 1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund, fördelas av en särskild samarbetsnämnd i vilken ingår företrädare för de olika trossamfunden. Även de förändringar av bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet som infördes innevarande budgetår (prop. 1975: 14, KrU 1975: 9, rskr 1975: 124) präglas av samma grundsyn. Bidragsgivningen till olika organisationer måste bygga på ett ömsesidigt förtroende och en respekt för organisationernas självständighet. Detta synsätt bör också komma till uttryck när det gäller bidragsgivningen till nykterhetsorganisationer m. fl.

Enligt min mening är det därför önskvärt att den nuvarande detaljregleringen av bidragen till nykterhetsorganisationer m. fl. försvinner. Organisationerna själva bör ha ett avgörande inflytande över fördelningen av tillgängliga medel. Bidraget bör få formen av ett organisationsstöd som utgår till den centrala verksamheten.

På mitt initiativ har överläggningar ägt rum mellan utbildningsdepartementet och företrädare för nykterhetsorganisationer m. fl. Till dessa överläggningar har inbjudits företrädare för Alkoholproblematikernas riksorganisation, Förbundet mot droger, IOGT-NTO-rörelsen, Järnvägsmännens helnykterhetsförbund, Länkarnas kamratförbund, MHF-rörelsen, Verdandi — arbetarnas nykterhetsförbund, Riksförbundet mot alkoholmissbruk, Sveriges akademikers nykterhetsförbund, Sveriges blåbandsrörelse, Sveriges lärares nykterhetsförbund, Sveriges po-

lismäns helnykterhetsförbund, Svenska frisksportförbundet, Sällskapet länkarnas riksförbund och Vita bandet.

Vid överläggningarna har organisationsrepresentanterna förklarat sig intresserade av att medverka till att söka finna enklare former för bidragsgivningen till nykterhetsorganisationer m. fl. Det finns ett intresse för att söka komma fram till en fördelningsform som innebär att organisationerna själva ansvarar för fördelningen av bidraget. Organisationerna har också förklarat sig villiga att redan under nästa budgetår medverka vid tillämpningen av de nya fördelningsreglerna. Bidragsfördelningen för budgetåret 1976/77 bör således kunna ske efter samråd med organisationerna. Det bör ankomma på regeringen att med vägledning av de synpunkter som därvid framförs fastställa bidragsfördelningen. Jag avser att fortsätta överläggningarna med organisationerna, och inriktningen är att dessa skall kunna ta ett självständigt ansvar för medelsfördelningen fr. o. m. budgetåret 1977/78.

Av det nuvarande anslaget Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. bör som jag tidigare har anfört 9 000 kr. som innevarande budgetår är avsatt för bidrag till internationella byrån i Lausanne samt 26 000 kr. till nykterhetsfrämjande verksamhet fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Efter samråd med chefen för socialdepartementet har 400 000 kr. som motsvarar den nuvarande anslagsposten Bidrag till upplysningsverksamhet i alkoholfrågan inom ungdomsorganisationerna förts över till anslaget Upplysning i alkoholfrågan m. m. under socialhuvudtiteln. Övriga anslagsposter under bidraget Grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl., Speciella bidrag, Bidrag till instruktörer för upplysning i alkoholfrågan och Bidrag till Riksförbundet mot alkoholmissbruk, innevarande budgetår sammanlagt 2 807 000 kr. bör utgöra grunden för ett nytt anslag som bör benämnas Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. För att ge organisationerna större ekonomiska möjligheter att bedriva sitt arbete i de viktiga alkoholpolitiska frågorna bör detta anslag ökas med 3 193 000 kr. och föras upp med 6 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I detta belopp har jag också beräknat medel till samarbetsorganisationerna De kristna samfundens nykterhetsrörelse, Samarbetskommittén för alkoholfrågor, Kvinnoföreningarnas samarbetskommitté för nykterhetsfrågor och Riksförbundet mot alkoholmissbruk samt till instruktörsbidrag i alkoholfrågan inom vissa organisationer utanför nykterhetsrörelsen. De sistnämnda instruktörsbidragen fördelas innevarande år av CAN. Som allmän princip bör gälla att bidragsberättigad organisation under budgetåret 1976/77 skall erhålla en höjning av sitt bidrag med minst 50 % av vad de erhöll i grund- och instruktörsbidrag budgetåret 1975/76.

Den förändring av bidragsgivningen till nykterhetsorganisationer m. fl. som jag förordar kommer att kunna genomföras samtidigt som nya former införs för samhällets bidragsgivning till upplysning i alkoholfrågan m. m. under socialhuvudtiteln. Enligt min mening finns det anledning att i ett sådant sammanhang aktualisera frågan om hur man åstadkommer en mer renodlad ändamålsfördelning mellan olika anslag. Denna fråga bör övervägas inom den särskilda beredningsgrupp som regeringen har tillsatt.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* för budgetåret 1976/77 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 321 000 kr.,
2. till *Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.* för budgetåret 1976/77 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,
3. godkänna de av mig förordade allmänna riktlinjerna för fördelningen m. m. av de under 1. och 2. nämnda anslagen.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

